

Emmermeer

De inventarisatie en analyse van het landschap en de groenstructuur vond plaats in het kader van de actualisering van het bestemmingsplan Emmermeer en is verricht in opdracht van:

Gemeente Emmen, Afdeling FRO
Postbus 30001
7800 RA Emmen

De inventarisatie en analyse is verricht door:

H H v B
Adviesburo voor tuin- en landschapsinrichting
Mw Drs Ing L.M. Scholtens
Hoogeveenseweg 21
9435 TC Bruntinge
Tel. 0593 552805

Onder begeleiding van:

J. Muffels, Gemeente Emmen

Juni 2010

Inhoudsopgave

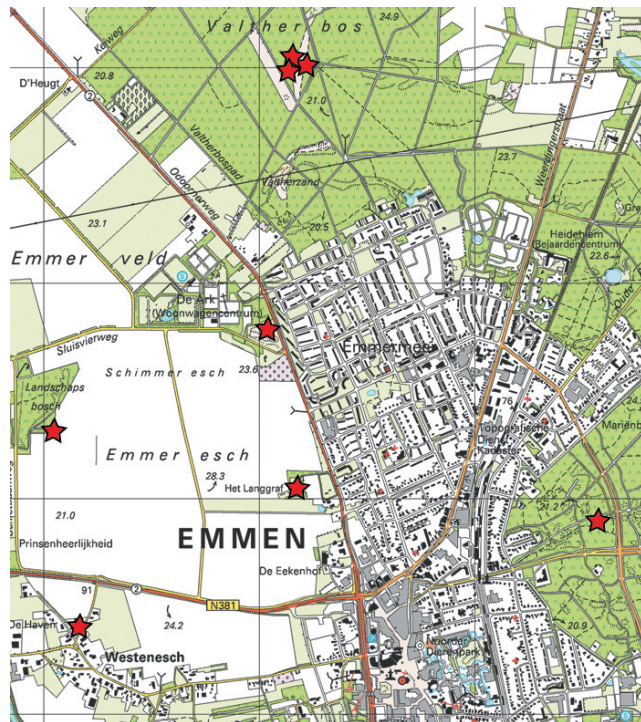
Het landschap en dorp in historisch perspectief	5
Het landschap in stedenbouwkundige opzet	13
De huidige groen- en waterstructuur	17
Beleid	27
Nota van uitgangspunten	29

1850: Emmer meer en omgeving

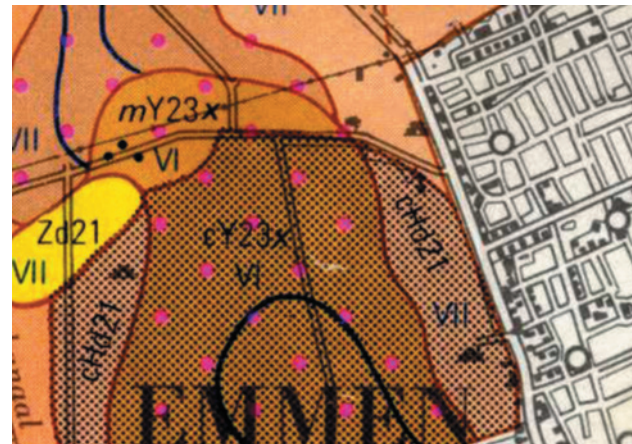
Het Landschap in historisch perspectief

Op de plaats waar nu de woonwijk Emmermeer ligt heeft tot circa 1857 een (ondiep) meer gelegen. Het gebied was tot die tijd dan ook niet bewoond. Echter, het feit dat op deze plaats water aanwezig was heeft er mede toe bijgedragen dat het omringende landschap wel een lange bewoningsgeschiedenis kent. Het landschap rondom de huidige woonwijk Emmermeer is dan ook zowel in archeologisch, ecologisch als cultuurhistorisch opzicht waardevol omdat hier op korte afstand van elkaar verschillende periodes uit een lange bewoningsgeschiedenis nog herkenbaar zijn. Zo zijn bij en in de omgeving van Emmermeer meerdere hunebedden aanwezig wat duidt op bewoning uit het Neolithicum (5000 v Chr – 1900 v Chr).

Hunebedden bij Emmermeer

Vanaf ca. 3500 v. Chr. vestigden zich de Trechterbekers, de hunebedbouwers, zich in Drenthe. De trechterbekers worden als de eerste 'echte' boeren beschouwd die, in tegenstelling tot hun rondtrekkende jagende voorouders, zich op bepaalde plaatsen, voor een bepaalde periode, vestigden. Vooral gebieden waar grote stenen aanwezig waren om hun hunebedden te bouwen werden gekozen. De omgeving van Emmermeer is een dergelijk gebied waar dergelijke stenen te vinden waren. Op de bodemkaart geeft de cursief gedrukte toevoeging *m.....* voor de code (hier: Y23x) weer dat in dit gebied grote hoeveelheden stenen aan en nabij het oppervlak voorkomen. De rode puntjes alsmede de toevoeging *.....x* aan de code geeft aan dat hier keileem van tenminste 20cm dik aanwezig is, beginnend tussen 40cm en 120cm.

De aanwezigheid van stenen verklaart mede waarom de Trechterbekers zich op de Hondsrug vestigden. De 52 overgebleven hunebedden op de Hondsrug flankeren eveneens een belangrijke prehistorische noord – zuid route.

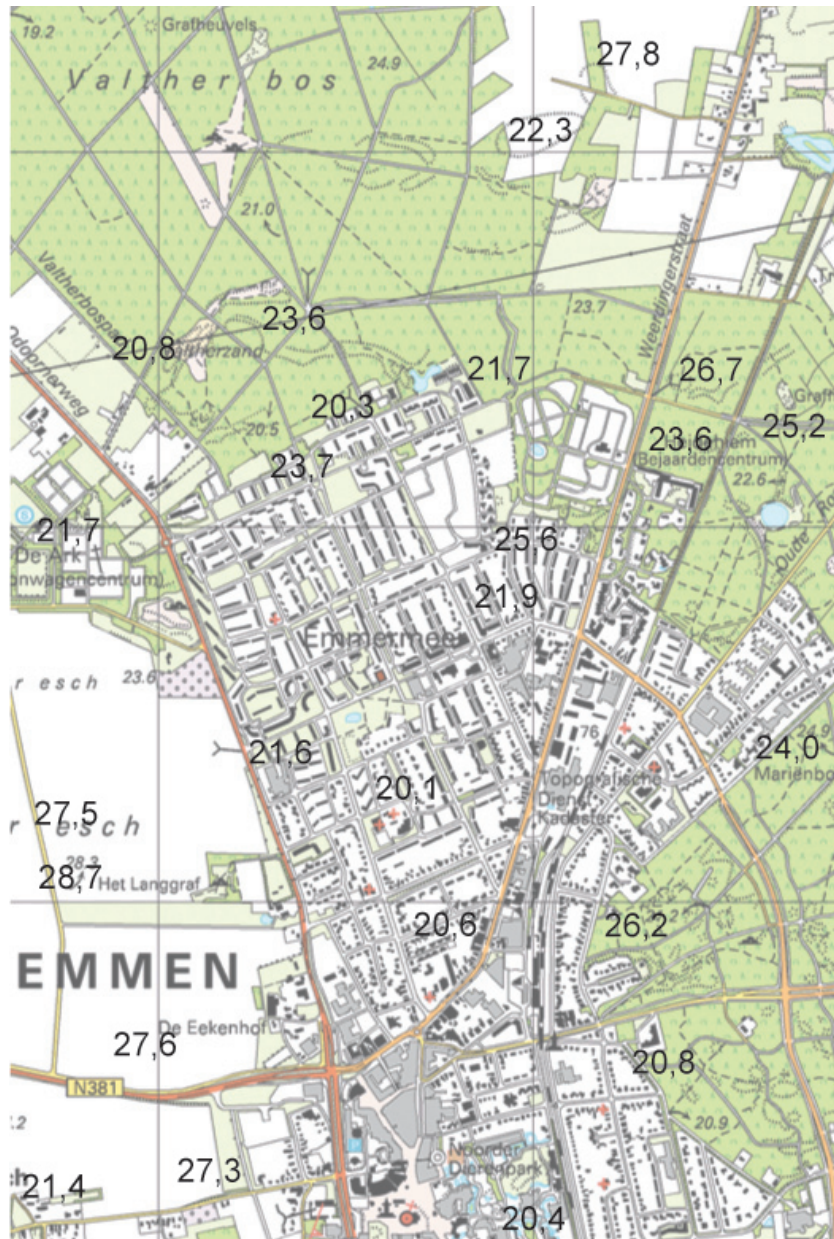
Oorspronkelijk bestond deze noord – zuid route uit zandpaden of karrensporen. Sommige van deze

zandpaden zijn in de loop der eeuwen verhard en bleven doorgaande routes. Zo laat de kaart van 1850 zien dat de plaats waar nu Emmermeer ligt, een kruispunt van routes was naar Odoorn en Valthe. Anno 2005 is één van deze routes verworpen tot de Odoornweg.

Schematische weergave reeks hunebedden Hondsrug
Bron: Cultuurhistorisch Kompas Provincie Drenthe

Lang veranderden nederzettingen nog regelmatig van plaats. Vanaf de 9e eeuw, de late Middeleeuwen, groeide ook de bevolking en ontstond het esdorpenlandschap, waarvan landschap rondom Emmen een typische representant is. Karakteristiek voor het esdorpenlandschap is dat het een agrarisch landschap is waarbij de verschillende landschappelijke eenheden eigen functies en karakteristieken hebben. Deze landschappelijke eenheden zijn het esdorp, de es, het beekdal, het (heide)veld, het bos en het veen. De groei van

de dorpen zorgde ervoor dat er in loop van de Middeleeuwen een vorm van bestuur ontstond, de boermarkes of markes genoemd. De boermarke regelde het gebruik van de ongecultiveerde gronden buiten de es. De boeren die de grond op de es bezaten waren de zogenoemde eigengeërfden en vormden samen de boermarke. De boermarke regelde ook zaken als straatonderhoud in het dorp, oogstvolgorde en de markt. De boermarke bezat de groenlanden (weidegronden), het (heide)veld, de bossen en het veen als gemeenschappelijk bezit. In verhouding tot de oppervlakte grond die een markegenoot op de es in bezit had, het zogenoemde waardeel, had hij rechten tot turfsteken, zandhalen, vee inscharen op de groenlanden en heide etc in de gemeenschappelijke boermarke gronden. De schaapskudde, die bestond uit de schapen van de afzonderlijke boeren, werd door de schaapsherder dagelijks naar en van de heide velden gebracht. Emmenmeer maakte onderdeel uit van de boermarke Emmen en Westenesch. Tot het begin van de 20ste eeuw was emmermeer omringd door agrarische en woeste gronden. Ten westen van Emmenmeer lag de Emmer- en Schimmer es, ten noorden en noordoosten de heidegronden het Emmer Veld en het stuifzandgebiedje Valtherzand en ten oosten een groot voormalige stuifzandgebied, het Emmer zand. Nog oostelijke lagen de veengebieden. Het toenmalige esdorp Emmen lag ten zuiden van Emmenmeer.

Karakteristiek voor essen als de Emmer- en Schimmer es is de bolle, hogere ligging, vaak ontstaan door het opbrengen van mest en heideplaggen. Daar komt bij dat de Emmer- en Schimmer es aardkundig al hoger lag ten opzichte van de lager gelegen kom van het meer. De kaart van 1935 geeft een globaal beeld van de hoogte verschillen in die tijd. Op dat moment was het meer al droog en de laagste delen bij de

Hoogtes (+ NAP) uit 1935 geprojecteerd op kaart 2005

Zicht op de es vanaf de Odoorneweg

huidige Nijkampenweg en H. Boomstraat met zand opgehoogd. Desalniettemin geeft het een goede indicatie voor de kom van het meer.

Het karakteristieke hoogteverschil van de es ten opzichte van zijn omgeving is bij de Emmer- en Schimmer es tot op de dag van vandaag goed zichtbaar en de woningen en flats langs de Odoornerweg kijken dan ook uit op de es.

Daarnaast kent de Emmer- en Schimmer es nog veel kleinere hoogteverschillen die interessante informatie geeft over het vroegere gebruik van de es (Bron: Emmen in het perspectief van de es, Gemeente Emmen 2004). De kaart van het Actueel Hoogte Bestand Nederland (AHN) laat een aantal cultuurhistorische relictten zien. De AHN brengt het huidige reliëf in beeld.

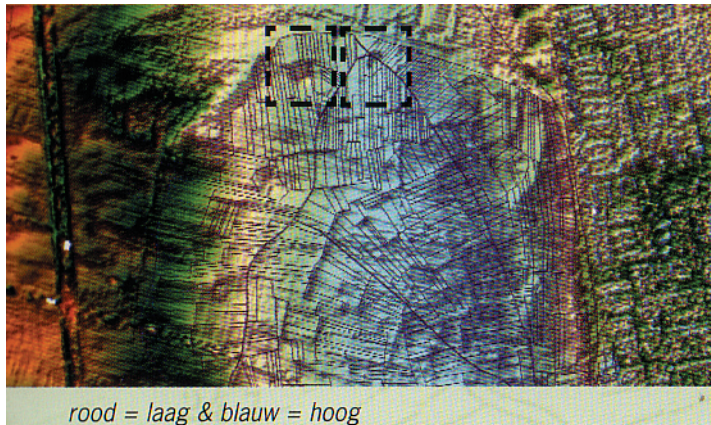
Het is relict ligt op de Schimmer es ten zuidwesten van het woonwagencentrum De Ark. Het zijn twee kuilen in het reliëf (zie kader kaart hoogteverschillen).

Hoewel niet op de bodemkaart weergegeven, zijn het waarschijnlijk dobben, drinkputten voor het vee. Daarnaast laat de AHN kaart zien dat in het huidige reliëf verschillende langgerekte ruggetjes te vinden zijn. Wanneer de kadastrale kaart van 1832 over de AHN kaart met het huidige reliëf leggen, dan blijken deze ruggetjes opvallend vaak overeen te komen met de kopse kanten van lange percelen (zie rode pijltjes op de detailkaarten).

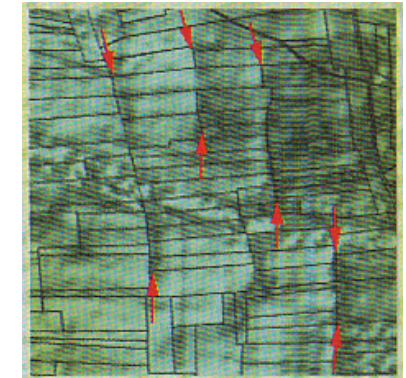
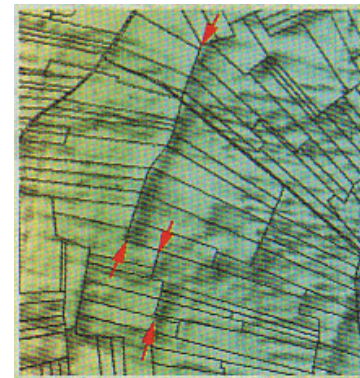
Deze ruggetjes zijn zogenaamde wendakkerruggetjes, die zijn ontstaan door de keerploeg die vanaf de Middeleeuwen werd gebruikt. Percelen die dwars op het kavelpatroon en dus dwars op de ploegrichting stonden, werden gebruikt om de ploeg te keren. Door het keren van de ploeg werd grond opgeworpen en zo ontstonden verhogingen in het maaiveld. De wendakkerruggetjes laten in feite het 'skelet' van het ontginningspatroon op de es zien. Bijzonder is dat ondanks de grootscheepse ruilverkaveling halverwege de 20^e eeuw, de wendackers op de Emmer- en Schimmer es nog zo

goed zichtbaar zijn. Zij zijn nu nog het enige zichtbare restant van het vroegere agrarische gebruik van de es. De belangrijkste cultuurhistorische waarde van de wendackers is hun relatief ongestoorde bodemprofiel. Omdat wendakkeruggen in de loop der tijd steeds hoger werden, raakten de onderste delen van de rug geleidelijk aan buiten het bereik van de ploeg. Ze werden als het ware gefossiliseerd en vormen daarmee een belangrijk paleo-ecologisch (onderzoek naar stuifmeelkorrels en pollen in bodems) en bodemkundig archief.

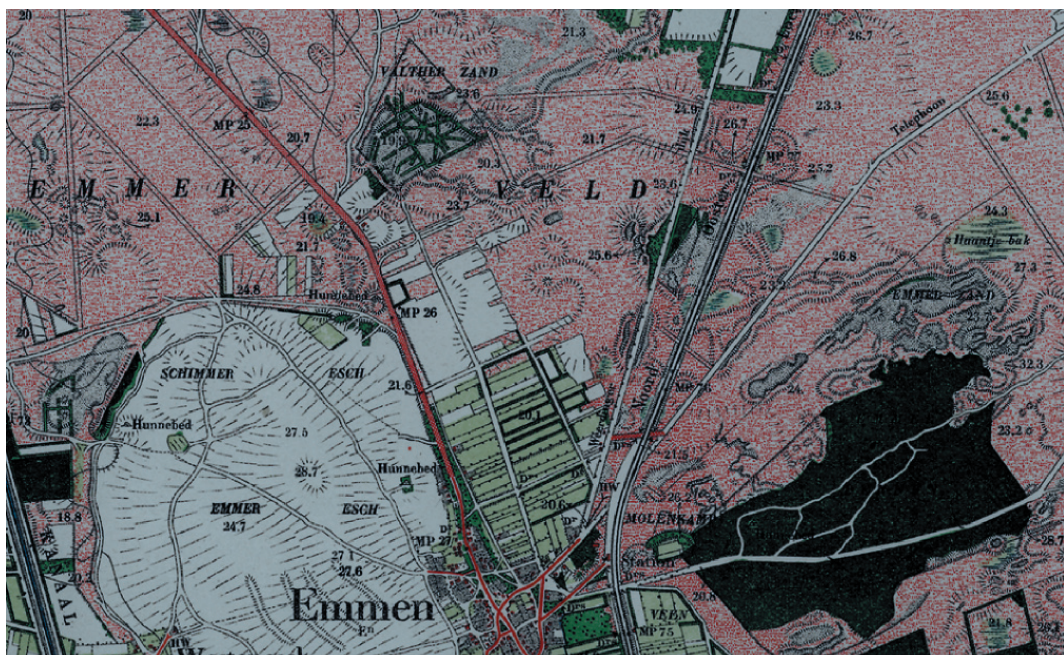
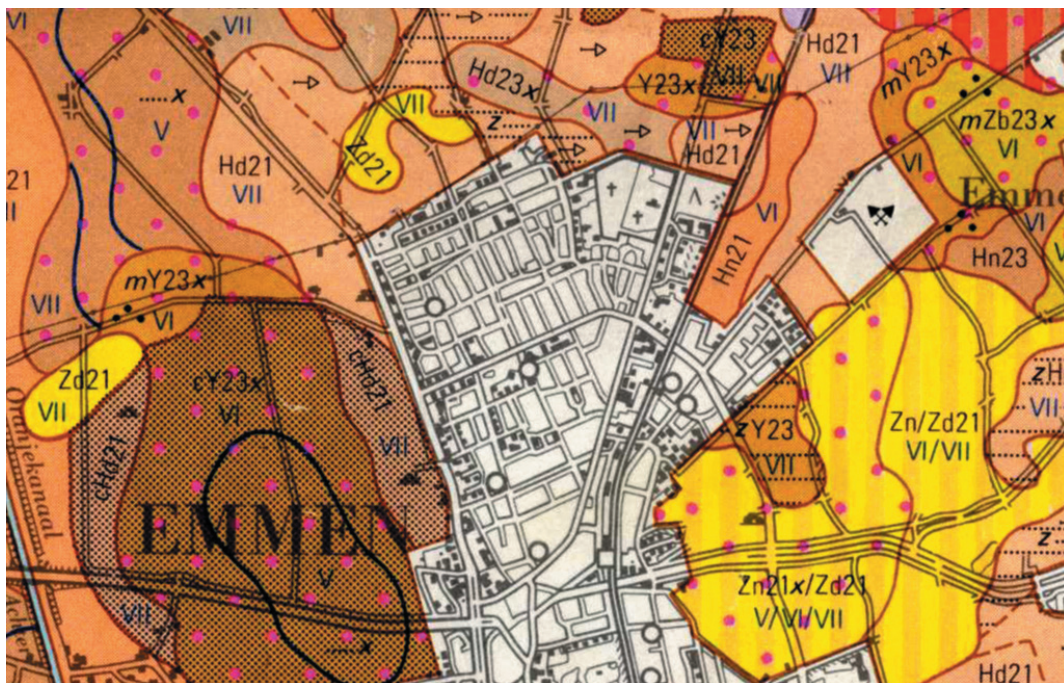
De ecologische waarden van de Emmer- en Schimmer es zijn gemiddeld tot hoog in vergelijking met andere essen in Drenthe (Bron: Emmen in het perspectief van de es, Gemeente Emmen 2004). Bij de Emmer es broeden kwartels, een typische vogelsoort van essen. Daarnaast is de geelgors waargenomen, waarmee de Emmer es voldoet aan het ecologische beeld van eslandschappen, een beeld dat lang niet voor alle essen opgaat. Ook de faunistische waarden van de Emmer es is relatief hoog. Op de Emmer es komt namelijk een Rode lijst dagvlindersoort voor.

Actueel Hoogte Bestand Nederland met huidige reliëf Emmer- en Schimmer es
Bron: Emmen in het perspectief van de es, Gemeente Emmen 2004

Wendakkeruggetjes (rode pijltjes) op de Emmer- en Schimmer es. AHN kaart met daaroverheen de kadastrale kaart van 1832
Bron: Emmen in het perspectief van de es, Gemeente Emmen 2004

Links boven: Bodemkaart Emmerveer en omgeving
 Links onder: Emmerveer en omgeving rond 1900
 Rechts onder: Emmerveer in 1935, blauwe stippellijn is grens plangebied

Ten noorden van de es en Emmermeer lag het heidegebied het Emmer Veld, terwijl het Emmer zand ten oosten van Emmermeer lag. Het Emmerzand heet tegenwoordig Emmerdennen. Dit gebied was een geaccidenteerd stuifzandgebied (code Zn, Zd of Zb op de bodemkaart) dat gedeeltelijk tot op het keileem was uitgestoven (code KX).

Dergelijke stuifzandgebieden zijn door toedoen van de mens ontstaan als gevolg van intensivering van het landbouwbedrijf, afplaggen van veldgronden en ontbossing. De meeste stuifzanden bereikten in de 18^e en 19^e eeuw hun maximale omvang. Het stuifzandgebied van het voormalige Emmerzand vormde, evenals veel andere stuifzanden, een bedreiging voor de bouwlanden op de es. Stuifzandgebieden als Emmerdennen werden dan ook beplant met bos en/of houtwallen. De kaart van 1900 laat zien dat een gedeelte van het huidige Emmerdennen toen al is bebost.

Naast Emmerzand lagen er ook nog twee kleinere, sterk geaccidenteerde stuifzandgebiedjes in het Emmer Veld, te weten één ten noorden van

Emmermeer, op de kaart van 1900 Valtherzand genoemd en één ten westen van de es. Ter voorkoming van het stuiven waren beide gebiedjes in die met houtwallen beplant. Overigens waren ook andere delen van het Emmer Veld vrij geaccidenteerd. In de jaren twintig van de vorige eeuw is, oorspronkelijk in het kader van de werkverschaffing, begonnen met de aanleg van het Valtherbos.

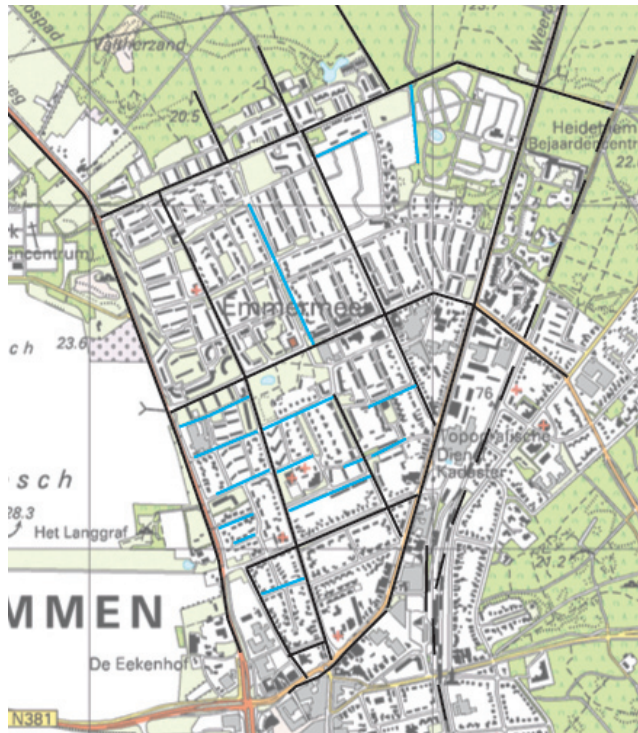
De ontginning van het heideveld heeft onder auspiciën van Staatsbosbeheer plaatsgevonden. De kaart van 1935 laat de karakteristieke rationale padenstructuur van dergelijke heideontginningen zien. Dit in tegenstelling tot het oudste gedeelte van Emmerdennen met zijn kronkelige paden. Het merendeel van het Valtherbos is in de periode 1935 – 1955 tot wasdom gekomen. Zowel het Valtherbos als Emmerdennen maken onderdeel uit van de Ecologische Hoofd Structuur (EHS).

Nadat het meer was leeggelopen is het gebied waar nu Emmermeer ligt ingericht als landbouwgrond. Het verkavelingspatroon en landgebruik van het

laagste deel, het gebied ten zuiden van de huidige Haagjesweg, lijkt op dat van de beekdalgronden. Karakteristiek zijn de smalle stroken percelen die worden begrensd door sloten, hagen, bomenrijen en/of houtwallen. Vergelijkbaar met beekdalgronden waren deze gronden in gebruik als hooi- en weilanden. Op de wat hoger gelegen delen ten noorden van de Haagjesweg lag al voor het droogvallen van het Emmer meer een kleine kampongginning. De rechthoekige met bomen omzoomde ruimte op kaart van 1850 geeft dit kampje, Haagsche Nieuwe Kamp geheten, al weer. Het kampje, waarvan de smalle strookverkaveling zoals gebruikelijk niet op de topografische kaarten wordt weergegeven, lag tussen de huidige Haagjesweg, Meerstraat, Valtherzandweg en Odoornweg. De gronden waren in gebruik als bouwland.

Hoewel al voor WO II gemeentewoningen in het gebied zijn gebouwd en er bebouwing langs de Weerdingerstraat en Odoornweg stond, heeft dit weinig te maken met de wijk. De wijk Emmermeer is in de periode 1948 – eind jaren '50 gebouwd.

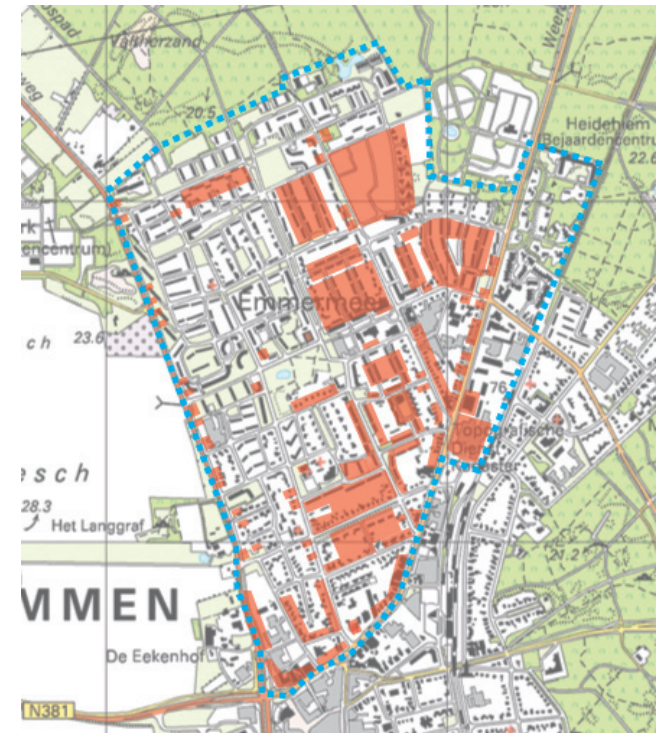
Voormalige paden (zwart) en kavelgrenzen (blauw) geprojecteerd op de topografische kaart van 2005

Bebouwde percelen en woonblokken in 1955

Bebouwde percelen en woonblokken uit 1955 geprojecteerd op de situatie 2005

Het landschap in de stedenbouwkundige opzet

Van een totaalvisie op een landschappelijke inpassing van de wijk is, in tegenstelling tot bijvoorbeeld de later gebouwde wijk Bargeres, geen sprake geweest. In de jaren '40 vond planvorming nog plaats onder verantwoordelijkheid van de Provinciale Planologische Dienst. Deze was voorstander van homogene kernen met daarin een directe relatie met het centrum. Het gebied gelegen tussen de uitvalswegen Odoorneweg en Weerdingerstraat paste in die visie. De (zand)paden- en verkavelingstructuur van de wei- en bouwlandjes bood een logisch en pragmatisch uitgangspunt voor de verkaveling van de wijk.

De voormalige paden- en verkavelingstructuur van het gebied is tot op de dag van vandaag gedeeltelijk aanwezig. Dit geldt vooral voor de drie noord - zuid gerichte paden, de Meerstraat, de Nijkamperweg en Warmeerweg, de oost - west gerichte Valtherzandweg en Walstraat. De

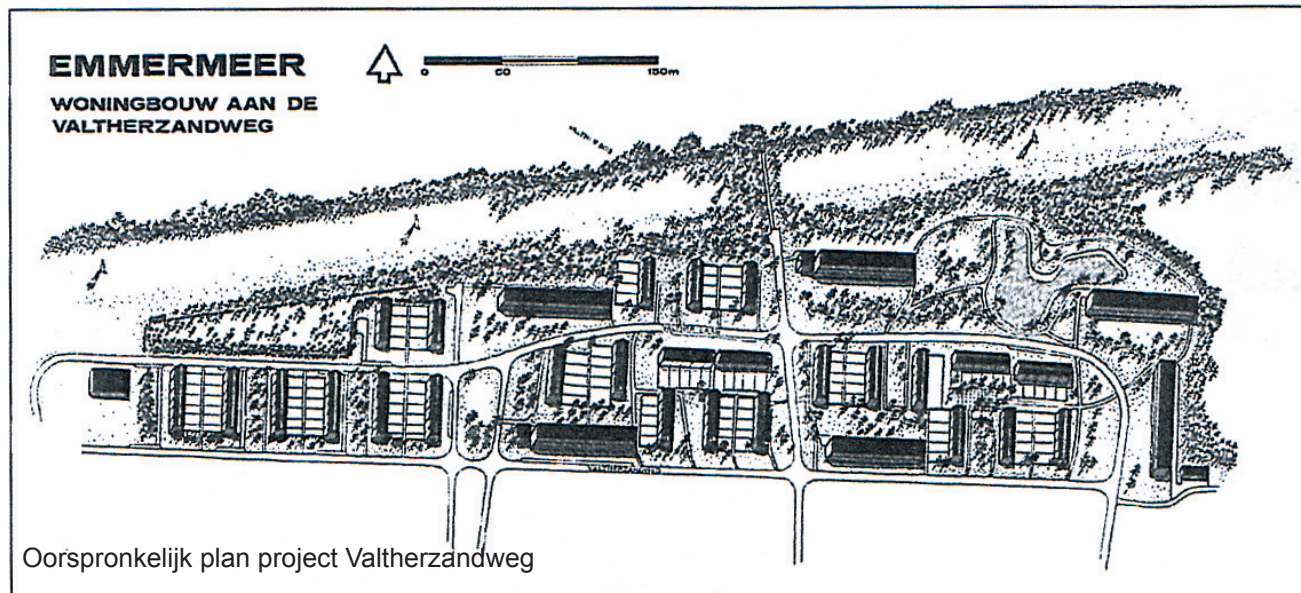
doorgaande oost - west structuur van de Haagjesweg is gedeeltelijk doorbroken door de herinrichting van het winkelcentrum. Ook zijn enkele voormalige oost - west gerichte kavelgrenzen bij de bouw van de wijk verworpen tot straten (zie tekening).

De invulling van de wijk vond bloksgewijs plaats op terreinen die min of meer 'toevallig' in eigendom waren of aangekocht door de gemeente. Deze terreinen, compartimenten genoemd, werden door de bestaande paden- en verkavelingstructuur gevormd. Om met weer een volgend bouwplan te kunnen starten kocht de gemeente telkens nieuwe stukken. De toegewezen compartimenten bepaalden mede de omvang van de projecten, maar zorgden tegelijkertijd ook voor 'restplekken'. Nadat Emmen een eigen stedenbouwkundige dienst kreeg (in 1951 werd de eerste stedenbouwkundige in dienst genomen), werden ook projecten toegewezen aan destijds landelijk bekend staande bureaus. Dit leidde ertoe

dat er verschillende 'experimenten' plaatsvonden.

Eén van deze projecten heeft het aanwezige landschap duidelijk als uitgangspunt in het ontwerp genomen. Het betreft het woningbouwproject aan de noordkant van de wijk, langs de Valtherzandweg.

Bij dit project is gekozen voor een Scandinavisch aandoende overgang van wonen naar bos. De woningen staan in de rand van het aangrenzende bos. De bomen werden zoveel mogelijk gespaard en ook de aanwezige hoogteverschillen werden zorgvuldig uitgebuit. Ook dit project was een 'experiment'. Hier was echter voor het eerst sprake van doelbewuste integratie van stedenbouw en woningarchitectuur. Het experiment diende ook als studie voor oplossingen in de volgende wijk Angelslo zoals wonen aan voetpaden, geen doorgaand verkeer in de woonbuurt, een gevarieerd woonmilieu met speelplekken en voornoemde behoud van

topografie (bomen, hoogteverschillen).

In de loop der tijd voldeden ook hier woningen niet meer aan de eisen van de tijd. Evenals op andere plekken in Emmermeer (bijvoorbeeld Airey-dorp) is een gedeelte van deze buurt inmiddels heringericht. Ook bij dit herinrichtingsplan is de bestaande

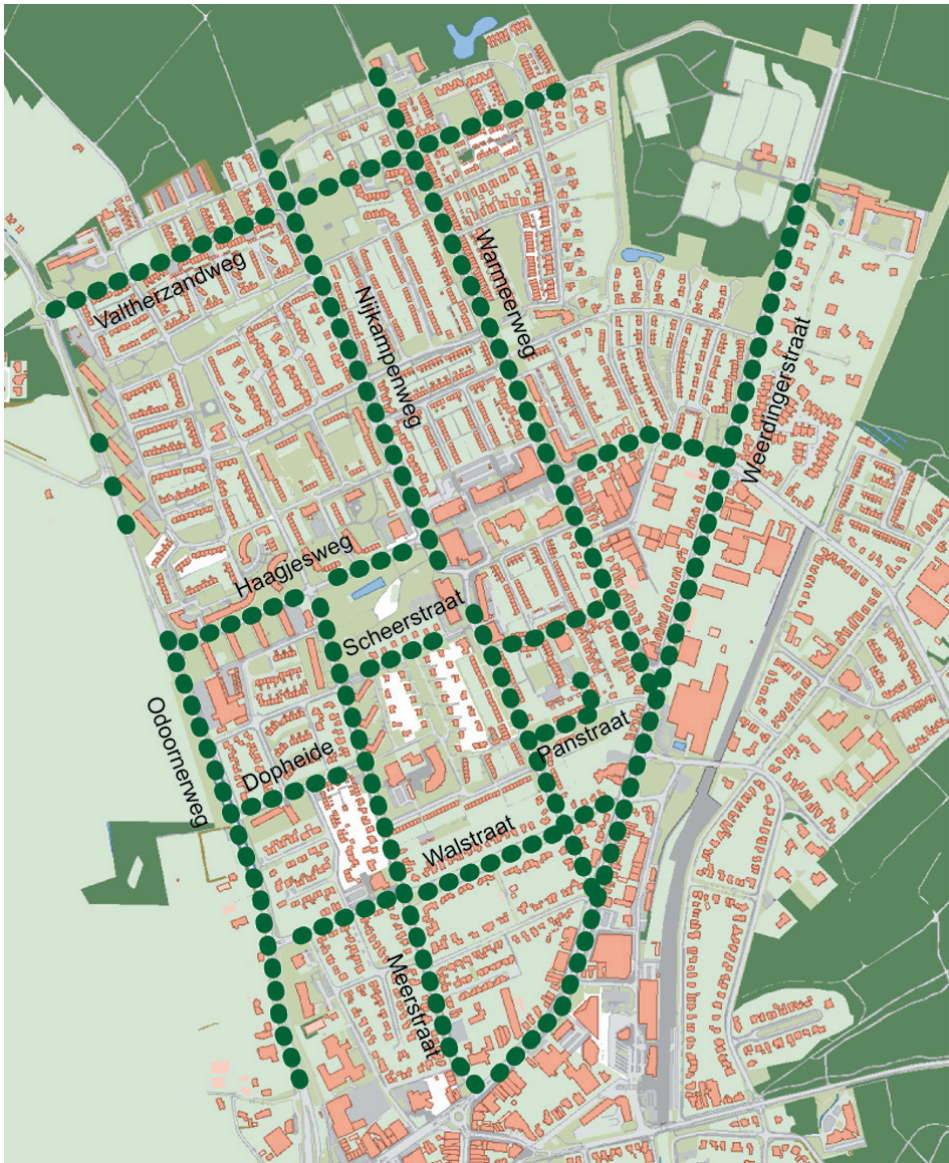
populatie bomen en hoogteverschillen zoveel mogelijk ingepast.

Ook de projecten ten oosten van de Weerdingerstraat, het Vossepad en Hunenoord gaat de bebouwing op in het bos en is gebruik gemaakt

van de bestaande hoogteverschillen.

Het cultuurhistorische belang van Emmermeer ligt dan ook meer in de diversiteit van de woningbouwprojecten en groenstructuren dan in het stedenbouwkundige totaalconcept en ontwerp.

Lineaire groenstructuren Emmermeer

Monumentale laanbeplanting.....

.....versus geen openbaar groen

De huidige groen- en waterstructuur

De oorspronkelijke stedenbouwkundige opzet van Emmermeer, de bloksgewijze invulling van deelprojecten met de oude paden- en kavelstructuur als basis, wordt door het openbaar groen versterkt. Enerzijds doordat het groen zich vooral manifesteert in de ruime straatprofielen van met name de historische wegen en paden. Anderzijds omdat ook bij het groen sprake is van een 'lappendeken' van groenveldjes verspreid over de wijk. De bloksgewijze invulling heeft geleid tot een aaneenschakeling van verschillende groenbeelden; van monumentaal groen tot stenig kaal. Tenslotte hebben de verschillende herinrichtingen van het woningbestand mede geleid tot de herinrichting van het groen.

Lineaire groenstructuren langs historische wegen en paden.

Het betreft hier de uitvalswegen Odoornerweg en Weerdingerstraat, de noord - zuid gerichte Meerstraat, Nijkampenweg en Warmeerweg en de oost - west gerichte Valtherzandweg, Haagjesweg en Walstraat. Daarnaast staan er, vaak kortere maar soms wel monumentale, bomenrijen langs wegen die voorheen kavelgrenzen waren zoals bijvoorbeeld Scheerstraat, Dopheide en Panstraat.

De uitvalswegen Odoornerweg en Weerdingerstraat worden voornamelijk begeleid door eiken met her en der kleine rijtjes linde of paardenkastanje. De

Weerdingerstraat heeft een vrijwel doorgaande wegbegeleidende beplantingstructuur. De Weerdingerstraat gaat na de begraafplaats over in het Valtherbos.

De Odoornerweg kent slechts gedeeltelijk een doorgaande lineaire structuur. Ter hoogte van de hoogbouw staan enkele kleine rijtjes met paardekastanjes. Hierdoor is vanaf de hoogbouw zicht op de es. De es met zijn landbouwgronden mede bij aan een landelijk en groen beeld langs de Odoornerweg.

Weerdingerstraat

Odoornerweg

Warmeerweg; gebruik van 1 soort bomen, berk

Warmeerweg; gebruik van alleen berk versterkt structuur

Nijkampenweg; gebruik van verschillende soorten bomen

Nijkampenweg; alleen gebruik van bomen 1e grootte

Van de drie noord – zuid gerichte ‘lanen’ krijgen vooral de Nijkampenweg en de Warmeerweg richting het Valtherbos een steeds breder profiel.

Deze boomrijke profielen met brede grasbermen sluiten aan op het Valtherbos. De Meerstraat loopt niet door tot het Valtherbos en stopt op de Beenstraat.

De Warmeerweg is de enige van de drie wegen die begeleid wordt door bomen van één soort, te weten de berk, waardoor vooral langs deze weg het groen de noord – zuid structuur versterkt.

Langs de Nijkampenweg en Meerstraat staan meerdere soorten bomen.

Langs de Nijkampenweg betreft het alleen bomen van de 1e grootte (> 15m) zoals linde, esdoorn, eik en paardekastanje, waardoor een monumentaal beeld en daarmee een bepaalde doorgaande structuur is ontstaan.

Dat geldt niet voor de Meerstraat. Hier wordt alleen het traject vanaf de Weerdingerstraat tot de Haagjesweg begeleid door bomen van de 1e grootte. Ten noorden van de Haagjesweg staan bomen van de 2e grootte (8 – 15m) waardoor het monumentale beeld hier ontbreekt. Daarnaast zijn ten zuiden van de Haagjesweg bomenrijen deels ingesloten in het privégroen en gedeeltelijk gekapt. Hierdoor is een gefragmenteerd beeld ontstaan.

Meerstraat; deels gebruik van bomen 1e grootte

Meerstraat; deels gebruik van bomen 2e grootte

Impressie Valtherzandweg

Impressie Walstraat

Impressie Dopheide

Impressie Scheerstraat

Van de historische oost – west paden, de Valtherzandweg, Walstraat en Haagjesweg hebben vooral de eerste twee een monumentaal groen karakter. Het wijkparkje langs de Haagjesweg bepaald als groen vlak mede het beeld van deze weg

Daarnaast zijn er her en der in de wijk kortere oost - west gerichte straten, vaak oude kavelgrenzen, die door de monumentale bomen in brede grasbermen een groen en lommerrijk beeld hebben. Dopheide en de Scheerstraat zijn hier goede voorbeelden van.

Daarentegen kent Emmermeer ook straten zonder openbaar groen. Afhankelijk van de uitstraling en type bebouwing en mate privégroen varieert hier het beeld van groen tot stenig of soms armoedig.

Impressie straat zonder openbaar groen

Impressie straat zonder openbaar groen

Groenvlakken in Emmermeer

Impressie wijkparkje ten westen winkelcentrum

Impressie groen parkje bij Boomstraat

Groenveldjes verspreid over de wijk

De groene veldjes van enig formaat liggen vrij verspreid over de wijk, maar veelal in de buurt van (oorspronkelijke!) voorzieningen als scholen en buurtcentra. Deze zijn dan ook meestal ingericht als speelveld. Het grootste groenvlak in de wijk, ten westen van het winkelcentrum, is ingericht als wijkparkje. Dit parkje is in 2004 heringericht. Sommige groenvlakken zijn nadrukkelijk onderdeel van het ontwerp van het 'compartiment' c.q. project.

Voorbeelden hiervan zijn de groene velden tussen de bebouwing bij Nijkampen en groene veldje bij de Boomstraat. Andere groenvlakken lijken 'toevallig' zijn ontstaan als gevolg van een herinrichting of als 'restvlak'. De groenveldjes bij (het begin van) de Valtherzandweg en langs de Hadderstraat zijn hier voorbeelden van.

Eén groenveldje, achter de huizen van de Nijkamperweg en Picardstraat, is ingericht met

groentetuintjes. Hier ademt de nog dorpse sfeer van de begin jaren vijftig. Oorspronkelijk ademden ook de achterpaden tussen de woningen een dergelijke openbare groene sfeer. De toenemende behoefte aan privacy (schuttingen) hebben dit grotendeels teniet gedaan. Omdat in Emmermeer achterkanten van woningen veelal naar elkaar toestaan heeft deze ontwikkeling gelukkig weinig tot geen afbreuk gedaan aan het groene straatbeeld aan de voorzijde van de woningen.

Impressie groen veldje bij Hadderstraat

Impressie groen veldje ingericht al moestuintjes

Vijverpartij bij Valtherzandweg

Droogstaande watergang bij Van Coevordenstraat

Vijver in wijkparkje ten westen winkelcentrum

Detail vijver in wijkparkje ten westen winkelcentrum

Waterstructuur

In tegenstelling tot de waterrijke historie kent de wijk Emmermeer maar in zeer beperkte zin waterpartijen. Eigenlijk is er slecht sprake van één grote waterpartij, te weten ten noorden van de Valtherlaan. De waterpartij die op kaarten wordt getekend tussen de Van Coevordenstraat en de begraafplaats staat (een gedeelte van het jaar) droog en oogt dan ook meer als een kuil.

Het wijkparkje bij het winkelcentrum kende in het verleden twee waterpartijen. In de begintijd werd 's zomers gezwommen en in de winter geschaatst op deze vijvers. Nadat het wijkparkje in de loop der tijd in verval was geraakt is het in 2004 heringericht. In plaats van twee kwam er één vijver in het park. Het lag in de bedoeling dat het hemelwater rond het park

door ontkoppeling richting het park en de vijver zou lopen. Door een langzaam oplopende oever zou extra water kunnen worden opgevangen. Spijtig genoeg is geen sprake van een flauwe oever, is de vijver nu al aan slijtage onderhevig en staat het half vol.

Ecologische Hoofdstructuur (groen). Bron: Provincie Drenthe

Bron: Ruimtelijke Waarden Kaart

Beleid

Provinciaal Beleid

Volgens het Cultuurhistorisch Kompas van de Provincie Drenthe (juni 2009) is de Hondsrug van bijzondere cultuurhistorische waarde. “Vanwege de grote, bovengemeentelijke, (cultuurhistorische) samenhang van het gebied wil de provincie eisen stellen aan ontwikkelingen in dit gebied. Het cultuurhistorische draagvlak van het gebied is daarbij leidend. De ambities van de provincie richten onder andere zich op:

- Het behouden van de karakteristiek van het esdorpenlandschap
- Het benadrukken van het liniaire patroon van hunebedden, grafheuvels en andere zichtbare en onzichtbare prehistorische relicten die samenhangen met de prehistorische route over de Hondsrug” (pag. 181).

De provincie ontwikkelt een Cultuur Historische Waardenkaart (CHW), inclusief de waardering van de cultuurhistorische structuren en elementen. De CHW is nog niet gepubliceerd. Dit betekent dat de provinciale wegging niet is meegenomen in de gemeentelijke visie op de groenstructuur.

Volgens het Concept Ontwerp Omgevingsvisie Drenthe (september 2009) is de Schimmer- en Emmeres een cultuurhistorisch waardevolle es en maakt het onderdeel uit van de Cultuurhistorische Hoofdstructuur van Drenthe. Datzelfde geldt voor de hunebedden rondom Emmermeer. Bovendien heeft het gebied aardkundige waarden.

POP II, waarvan de PEHS is geconcretiseerd op 16 december 2008, heeft bepaald dat het Emmerdennen en het Valtherbos en het gebied bij de schans tot de PEHS behoort. Tevens is bepaald dat een brede strook over de wijk een ecologische verbindingzone is (zie kaart).

Beleid gemeente

De Structuurvisie 2020 schetst de ruimtelijke structuur aan de hand van een aantal hoofdthema's, waaronder het versterken van de landschapsstructuur. Het volgende element waarop wordt ingezet is van toepassing op het gebied rond Emmermeer:

“Gebruik en versterking van essen: De inzet richt zich op verbetering van de verbinding tussen stad en essen. Zichtbaarheid, toegankelijkheid en gebruiksmogelijkheden worden vergroot. De Noordbargeres maakt deel uit van het centrum, voor de Emmer- en Schimmeres is openheid leidend (pag 5).

Hoofdstuk 4 geeft de gewenste ruimtelijke ontwikkeling weer. Het volgende is van toepassing op het gebied rond Emmermeer:

“Voor de Emmer en Schimmer es is de karakteristieke openheid leidend. De inzet richt zich op behoud en versterking van beide essen. Hierbij blijft de agrarische functie zoveel mogelijk gehandhaafd en wordt het recreatief medegebruik versterkt. Daar waar landbouw niet meer mogelijk is, wordt gezocht naar vormen van agrarische verbreding. De huidige openingen aan de stadszijde worden gebruikt als groen overgangsgebied tussen stedelijk gebied en es. Een enkel kleinschalig initiatief, zoals bijvoorbeeld een theehuis annex infocentrum, is hierbij denkbaar mits:

- hoogwaardig
- qua aard en schaal passend
- functioneel gelieerd aan de landschappelijke c.q. parkfunctie
- landschappelijk ingepast

In het kader van het Uitvoeringsprogramma Structuurvisie is een Ruimtelijke Waardenkaart ontwikkeld. De Ruimtelijke Waardenkaart schetst de volgende gewenste ontwikkelingen die van belang zijn voor het landschap bij Emmermeer:

Eén van de ruimtelijke aspecten is “de resterende escomplexen als open, ongedeelde ruimten” (pag 76). Een tweede ruimtelijk aspect is “archeologische vindplaatsen/ waarden” (pag 83)

Hoofdstuk 8 geeft de strategie per deelgebied weer. Onder het kopje ‘Versterken’ zijn de volgende elementen voor Emmermeer van belang:

“De escomplexen door:

- Versterken/herstel van de omzomende beplanting
- Het ontwikkelen van een zorgvuldige overgang bebouwing – es
- Versterken zichtbaarheid en beleefbaarheid.

De afleesbaarheid van de gelaagdheid van het landschap onder andere door:

- Herstel context archeologische monumenten” (pag 87)

Impressie overgang openbaar groen - prive

Impressie overgang openbaar groen - prive

Meerstraat: openbaar groen opgenomen in prive tuin

Meerstraat: openbaar groen gedeeltelijk verdwenen

Nota van Uitgangspunten

Oorspronkelijk sloten de voortuinen zorgvuldig aan op het openbare groen, te weten ruime grasbermen al dan niet beplant met bomen. Dit zorgde voor een evenwichtig, integraal beeld van de openbare ruimte.

De volgende ontwikkelingen zorgen ervoor dat de overgang van eigen erven (voortuinen) naar de openbare groene profielen speciale aandacht vergt. In de eerste plaats is vooral in die delen van de wijk waar vrijstaande (koop)woningen staan sprake van het 'toe-eigenen' van de grasbermen, soms inclusief de bomen. In bepaalde gevallen is de gehele openbare ruimte, inclusief monumentale bomen, totaal verdwenen. Vooral in het zuidelijke deel (o.a. Meerstraat, Walstraat) van de wijk is dit het geval.

Een tweede ontwikkeling is de (her)inrichting van de openbare groene ruimte bij een (gedeeltelijke) herinrichting van een straat of gebied. In bepaalde situaties wordt niet aangesloten bij de bestaande profielen. Hierdoor ontstaat een rommelig versnipperd straatbeeld

De laatste ontwikkeling betreft de geplande verkoop van 257 huurwoningen (Bron; Wijkprogramma Emmermeer 2009 2014). Bij meer koopwoningen ontstaat veelal ook een meer individuele invulling

van het erf. Om dezelfde ontwikkelingen als bij vrijstaande woningen te voorkomen dient bij verkoop voor een zorgvuldige afbakening openbaar en privé worden gezorgd. Dit geldt vooral voor die gebieden waar de voortuin direct aansluit op het openbaar groen (grasberm).

Ook het wijkprogramma Emmermeer 2009 – 2014 noemt de "regelmatige onduidelijke overgang tussen privé (voortuinen) en openbaar (groen)" (blz 19) als één van de knelpunten van de wijk.

Polenstraat oostzijde; straat hier niet heringericht

Polenstraat westzijde; straatbeeld na heringerichting

Rechts; kwetsbare overgang openbaar - prive

Rechts; kwetsbare overgang openbaargroen op aansluitende privetuin

Openbaar en prive gescheiden door een pad

Houtopstanden in gebied waar woningen worden gesloopt

Houtopstanden en relief behouden bij herinrichting

Op dit moment worden in het middengedeelte van de Valtherzandweg woningen gesloopt. Evenals in het oorspronkelijke plan en de recente herontwikkeling van het oostelijke deel van de Valtherzandweg dient ook bij toekomstige ontwikkelingen de inpassing in het landschap c.q. het behoud van de topografie (bomen, reliëf) als uitgangspunt worden genomen. Vergelijkbaar met het oostelijke deel verdient nadruk op duurzaamheid en kwaliteit hier de voorkeur.

Het is van belang om doel en de consequenties voor het beeld goed te overwegen. Dit geldt bijvoorbeeld voor de vijver in het wijkparkje. Het doel, mogelijkheid tot extra wateropvang leidt ertoe dat de vijver niet altijd 'vol' zal staan. Indien daadwerkelijk gekozen was voor een flauwe, begroeide oever zou dit 'halfvol' optisch minder opvallen. Bovendien is een dergelijke oever kindvriendelijker en ecologisch waardevoller.

Dit betekent wel dat een dergelijke vijver meer ruimte in beslag had genomen. Door de keuze van een relatief steile, onbegroeide en harde rand wordt het 'halfvolle' juist versterkt.

Vijver in wijkparkje; halfvol en achterstallig onderhoud

Detail vijver in wijkparkje; halfvol en achterstallig onderhoud